

Erik Pettersson, *Drottning Margaretas dröm* (Stockholm: Natur & Kultur 2023). 356 s.

Det finns inte många böcker som handlar uteslutande om medeltida skandinaviska drottningar, därför är ett nytt tillskott alltid välkommet. Erik Petterssons *Drottning Margaretas dröm* fokuserar på Margareta den förstas liv och karriär från hennes födelse 1353, som dotter till Valdemar Atterdag, till hennes död 1411. Detta är ett ambitiöst åtagande som försöker att presentera så många politiska aktörer som möjligt och gå igenom alla händelserika avsnitt av hennes liv, vilka det finns många av. Vi träffar hovfolk, kyrkomän, mindre kända men inflytelserika adelsmän som Bo Jonsson Grip, men också tyska furstar, Hansan, Vitaliebröderna, och Tyska Orden. Resultatet är en bred översikt över inte bara Margaretas liv utan också nordeuropeisk politisk och ekonomisk historia under 1300-talet.

Dock måste vi varna att detta inte är en akademisk monografi. Det är populärhistoria som riktar sig till en icke-akademisk publik. Pettersson ger en kort litteraturgenomgång för varje del av boken, men även om en grundläggande kritisk analys av vissa källor tillhandahålls, är detta inte avsett för vidare forskning. Det är en icke-kontroversiell sammanfattning av en väletablerad berättelse om Margareta. De med mer avancerad kunskap om denna period och om unionen kan bli frustrerade över några av de mer förenklade diskussionerna om, till exempel, adelns och kyrkans roll i skandinaviska samhället och deras intressen i bildandet av unionen. Medan Margareta verkligen var fenomenal, kunde mer ha sagts om varför hon fick, och ibland möjliggjordes, att styra som hon gjorde. Boken läses ofta som om hon nästan helt enkelt hade ångat över Skandinavien och nordliga tyska furstendömen, nästan endast genom att förhandla sig fram till makten, med undantag av en och annan strid som hon alltid lätt vann. Mycket görs av hennes tendens att ljuga, ignorera möten som hon hade lovat att delta i, manipulera officiella dokument och helt strunta i fördrag, överenskommelser och konventioner. Men i slutet av boken undrar man fortfarande varför ingen motsatte sig henne. Svarsfragment ges här och där, med korta omnämnanden av någons ekonomiska osäkerhet eller gamla vänskap med någon annan, men en djupare analys av de övergripande orsakerna till att Margareta mötte så lite motstånd inom Skandinavien saknas. Mycket av hennes politik var tydligt ofördelaktig för adeln. Hur kommer det sig, med tanke på deras kollektiva rikedom och militära makt, att de inte gjorde uppror? Även om det kanske inte är möjligt att besvara denna fråga, borde den åtminstone ha ställts mer explicit.

Det står också förvånansvärt lite om de kvinnliga regenter som föregått Margareta, och frågan om kön i stort. Ett par exempel på kvinnliga regenter

nämns, men deras inflytande på Margareta och på mäns uppfattning om kvinnliga ledare diskuteras inte alls. Till exempel nämns inget om Ingeborg Håkonsdotter som styrde Sverige under Magnus Erikssons minoritet (som annars är väl diskuterad i boken). Hon dog när Margareta redan var åtta år gammal, så de är samtida. Ingeborg hade ett svårt förhållande till adeln och lämnade en ganska negativ bild. Man skulle kunna förvänta sig att detta är relevant när det kommer till Margaretas ställning i Sverige, som Pettersson medger inte var lika solid som i Danmark och Norge, men Ingeborgs arv anses aldrig vara en möjlig faktor. Norge får dessutom lite uppmärksamhet jämfört med Danmark och Sverige. Denna obalans förklaras troligen av att Margareta var dansk och att det mesta som är känt om henne kommer från danska källor, vilket kanske förstärks av författarens egen bakgrund som svensk historiker. Men det innebär att trots att vi får en bra överblick över förhållandet mellan adeln och kungamakten i Sverige och Danmark, förblir Norges roll inom unionen ett mysterium. Att endast en biskop från det norska kungadömet närvarade vid Eriks kröning – och inte ens en från Norge självt, utan från Orkneyöarna – till skillnad från alla svenska biskopar, nämns knappt och ingen tydlig förklaring ges heller.

Istället leder den kraftiga tonvikten som läggs på hennes extraordinära karaktär till att boken ibland antar en sensationell ton som paradoxalt nog försvagar styrkan i författarens argument. Likaså är fiktionaliserade scener, som syftar till att ge liv åt berättelsen och få oss närmare karaktärerna, irriterande och undergräver bokens allvar. Ett annat problem är bokens struktur. Författaren går fram och tillbaka i tiden ganska ofta, vilket kan bli lite förvirrande. Visserligen försöker han återbesöka vissa händelser ur olika perspektiv, vilket står för några av tillbakablickarna, men det stör ibland flödet av berättelsen. Det leder till onödiga upprepningar, medan två underavdelningar om Margaretas förmodade personliga ägodelar och klädsel, inkluderade efter beskrivningen av hennes död och innan ännu en *flashback* till 25 år tidigare, verkar malplacerade och överflödiga. Det känns lite som att berättelsen försökte ta itu med för många frågor och förlorade sig själv.

Men detta är fortfarande en intressant och engagerande bok. Pettersson lyckas göra en komplicerad historisk period spännande och rolig. Denna bok är en bra introduktion till inte bara Margaretas historia utan till många andra viktiga aspekter av den tidens socioekonomiska kontext. Den kompletterar den växande mängden litteratur om kvinnliga monarker, och kommer att belysa en fascinerande period av Skandinavians historia som många har hört talas om utan att veta så mycket om den.

University College Cork

CAROLINE WILHELMSSON